

Psykiatrinen näkökulma

AJATUKSIA JA AVAIMIA NUORTEN RIKOKSILLA JA PÄIHTEILLÄ OIREILUUN

10.9.2023 Samuel Adouchief, Oikeuspsykiatria erikoistuva lääkäri

“An absence of routine screening and assessment for health and developmental difficulties early in a criminal justice system means a lost opportunity for earlier support.”

- Hughes et al. Lancet Child Adolesc Health 2020

“Terveysten ja kehitysvaikeuksien rutiiniseulonnan ja arvioinnin poisjäänti aikaisessa vaiheessa rikosoikeudellista prosessia on menetetty tilaisuus aikaisempaan tukeen”

ESITYKSEN SISÄLTÖ

- Sidonnaisuudet
- Ali- ja ylimedikalisaatio
- Nuorisoriikollisuuden ja terveydentilan yhteydestä
- Yksittäisistä häiriöistä
- Käytännön pohdintoja

SIDONNAISUUDET JA TAUSTA

- Ei taloudellisia sidonnaisuuksia
- Vasemmistoliiton edustaja Helsingin Sosiaali- terveys- ja pelastuslautakunnassa 2021 – 2025
- Kliinistä kokemusta vankilalääkärinä ja Vankiterveydenhuollon Etelä-Suomen alueyllilääkärinä, Nuorisopsykiatrian vaikeahoitoisten lasten- ja nuorten osastonlääkärinä ja Lasten- ja nuorten oikeuspsykologian yksiköstä.
- Töissä HUS Psykiatrian Tehostettu osastohoito ja oikeuspsykiatria (Kellokosken/ Ohkolan sairaala)
- VVA ry:n hallituksen jäsen 2023 –

ALI- JA YLIMEDIKALISAATIO

YLIMEDIKALISAATIO^{ELI} ASIOIDEN LIALLINEN LÄÄKETIETEELLISTÄMINEN

- Alttius jääräpäisesti etsiä käytöksen takaa ”helppoa” ja ”suoraviivaista” selitystä, jota voidaan tarkasti ja erityisesti hoitaa, vaikka löydöksiä ei olisi.
- Yksikään diagnosoitu ominaisuus, vaikeus, sairaus ei suoraan ennusta rikollisuutta tai antisosiaalista käyttäytymistä.
- Nuoruuteen kuuluu kehitystehtäviä ja kypsymistä, jotka voivat näyttäytyä patologisina, vaikka ovatkin asianmukaista irtiottoa perheestä ja lapsuudesta.

ALIMEDIKALISAATIO ELI SAIRAUDEN MAHDOLLISUUDEN TAI MERKITYKSEN VÄHÄTTELY

- Alttius ohittaa lääketieteellisesti tunnistettavien piirteiden olemassaolo ja niistä muodostuvien kokonaisuuksien eli diagnoosien etsiminen ja hyödyntäminen.
- Toisinaan jää kysymättä miksi nuori käyttäytyy kuten käyttäytyy ja onko häiritsevän käytöksen takana hoidettavissa olevia sairauksia, kuten masennusta tai ADHD.
- Ohjaavatko julkisen terveydenhuollon heikot resurssit tosiasiaissa ohittamaan hoidontarpeen?

OMA NÄKEMYKSENI

- Vaikeasti käyttäytyvällä nuorella on hyvin usein monitahoisia ongelmia, joista osa ylittää diagnostisen kynnyksen ja näitä terveysmurheita voidaan ja tulee tutkia ja hoitaa myös lääketieteellisesti.
- Terveysmurheet eivät selitä kaikkea eivätkä ne yleensä putkahda tyhjiöstä, siksi tarvitaan monialaista ymmärrystä ja yritystä.
- Ajatuksena on ihminen kokonaisuutena: sosiaalinen-, taloudellinen- ja kulttuurinen elinpiiri muokkaavat ihmistä, jonka persoona, neurobiologia, käyttäytymismallit ja asenteet kasvavat ja kehittyvät. Monta vaikuttamisen paikkaa!

OMA NÄKEMYKSENI (JATKOA)

- Terveysmurheiden taakse ei ole tarkoitus piiloutua, mutta jos ne ovat olemassa on ne tunnistettava ja otettava käytännön tasolla huomioon. Muu olisi heitteillejättöä.
- Oikein tunnistettuna ja ohjattuna "vaivasta" ja "ongelmasta" voi tulla vahvuus tai ainakin hallittavissa ja ennakoitavissa oleva ominaisuus.
- Jokainen oireileva nuori ansaitsee lääketieteellisen arvion ja tarvitsemansa hoidon.

NUORISORIKOLLISUUDEN JA TERVEYDENTILAN YHTEYDESTÄ

Health determinants of adolescent criminalisation

Nathan Hughes, Michael Ungar, Abigail Fagan, Joseph Murray, Olayinka Atilola, Kitty Nichols, Joana Garcia, Stuart Kinner

Several conditions related to health and development in adolescence can increase the risk that a young person will be exposed to the criminal justice system. Such determinants include neurodevelopmental disability, poor mental health, trauma, and experiences of maltreatment. Furthermore, the risk of exposure to the criminal justice system seems to

Lancet Child Adolesc Health
2020; 4: 151-62
Published Online

[Home](#) > [Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology](#) >

ORIGINAL PAPER | [Published: 21 April 2007](#)

Police-registered offenses and psychiatric disorders among young males

The Finnish "From a boy to a man" birth cohort study

[Henrik Elonheimo](#), [Solja Niemelä](#) , [Kai Parkkola](#), [Petteri Multimäki](#), [Hans Helenius](#), [Ari-Matti Nuutila](#) & [Andre Sourander](#)

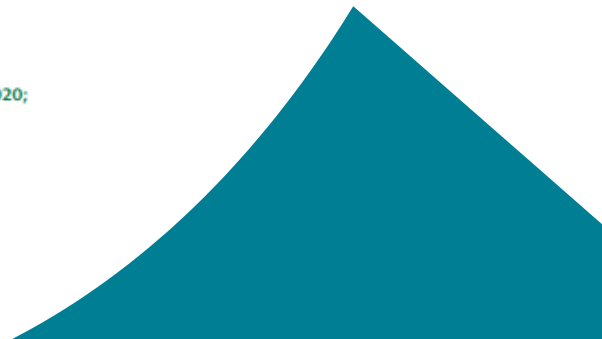
The health of adolescents in detention: a global scoping review

Rohan Borschmann, Emilia Janca, Annie Carter, Melissa Willoughby, Nathan Hughes, Kathryn Snow, Emily Stockings, Nicole T M Hill, Jane Hocking, Alexander Love, George C Patton, Susan M Sawyer, Seena Fazel, Cheneal Puljević, Jo Robinson, Stuart A Kinner

Adolescents detained within the criminal justice system are affected by complex health problems, health-risk behaviours, and high rates of premature death. We did a global synthesis of the evidence regarding the health of this population. We

Lancet Public Health 2020;
5: e114-26

	Young people in the general population	Incarcerated young people
Learning disability	2–4% ^{9,10}	10–32% ^{11–17}
Attention-deficit hyperactivity disorder	3–9% ¹⁸	12–30% ¹⁹
Fetal alcohol spectrum disorder	2–5% ²⁰	11–36% ^{21,22}
Traumatic brain injury	5–24% ²³	32–50% ²³
Psychiatric disorder	7–12% ²⁴	..
Male	..	60–70% ^{25–27}
Female	..	60–80% ^{25–27}
Major depressive disorder	0.2–3% ²⁸	..
Male	..	11% ¹⁹
Female	..	29% ¹⁹
Anxiety	4.4% ²⁹	9–21% ^{16,26,30–32}
Psychosis	0.4% ³³	..
Male	..	3.3% ¹⁹
Female	..	2.7% ¹⁹
At least one type of adverse childhood experience	38–39% ³⁴	96% ³⁵
Experience of a potentially traumatic event	25–50% ^{36,37}	88–90% ^{36,38,39}
Post-traumatic stress disorder	0.4% ⁴⁰	..
Male	..	10–37% ^{38,41–46}
Female	..	40–50% ^{45–47}

Table: Reported prevalence of health or developmental difficulties among young people

TILANNE SUOMESSA

- Alaikäisten vankien ja muiden vakavilla rikoksilla oireilevien nuorten asema palvelujärjestelmässä (julkari.fi) /THL 2022
- Alaikäiset ja nuoret vangit (rikosseuraamus.fi) /RISE 2021
- Kouluterveystudkimus
- Vankiterveystudkimus
- Police-registered offenses and psychiatric disorders among young males : the Finnish "From a boy to a man" birth cohort study - PubMed (nih.gov)

YKSITTÄISISTÄ HÄIRIÖISTÄ

AHDH

- Keskitymisongelmien määrä kasvanut räjähdysmäisesti eivätkä kaikki ole suinkaan neurobiologista ADHD-ongelmaa, vaan olosuhteiden tuloksena syntynyttä harjaantumattomuutta. ns TikTok Brain –ilmiö.
- Merkittävä yhteys rikoksilla oireiluun, mutta hoidettuna erinomainen etu ja mahdollisuus.
- Käytännössä kaikilla vankilaan päätyneillä ADHD-potilailla myös muita sairauksia tai vaikeita erityispiirteitä.
- Rikosoireileva ADHD on haavoittuvampi kuin rikosoireileva ei-ADHD.

ADHD and offending. J Neural Transm (Vienna). 2021

KÄYTÖSHÄIRIÖ ICD-10 : F91

- "Pitkäkestoinen (6 kuukautta tai enemmän) ikätasosta poikkeava uhmakas, aggressiivinen tai epäsosiaalinen käytös (esim. varastaminen, toistuva valehtelu, omaisuuden tuhoaminen, ihmisiin tai eläimiin kohdistuva julmuus), joka aiheuttaa ongelmia sosiaalisissa suhteissa ja suoriutumisessa.
- Käytöshäiriötä esiintyy noin 5 %:lla lapsista ja nuorista."
- "Käytöshäiriötä voidaan ehkäistä edistämällä lapsen tunne-, vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja ja **poistamalla tai lievittämällä käytöshäiriölle altistavia tekijöitä.**"
- "... liittyy usein **kehityksellisiä ongelmia (oppimishäiriöt, puheen ja kielen kehityshäiriöt), oheissairastavuutta (esim. ADHD, mieliala- ja päihdehäiriöt) ja psykososiaalista kuormitusta.**"
- Mitä lähipiiri voi tehdä? Mitä ammattilaisten tulisi tehdä?

PERSOONALLISUUSHÄIRIÖT

- Persoonallisuuden katsotaan kypsyvän ja kehittyvän pitkälle juridiseen aikuisuuteen, n 23-25 vuotiaaksi saakka.
- Epävakaat, antisosiaaliset, narsistiset, vaativat, jne piirteet – mutta yleensä ei diangoosia ennen aikuisuutta. Vaikea-asteisimmat häiriöt ovat hyvin harvinaisia.
- Piirteiden ja häiriöiden diagnosointi ja hoito vaatii erityisosaamista ja pitkäjänteisyyttä.

PÄIHDEHÄIRIÖ

- Saattaa olla nuoren oma hoitokeino ahdistukseen ja masennukseen, mutta myös joukkoon kuulumista ja osa nuoruuden kehitystehtäviä.
- Yksilöllinen alttius
  - halutuille päihdevaikutuksille
  - haittavaikutuksille
  - riippuvuussairauden kehittymiselle ja sitkeydelle
- Muutokset eri elämäntilanteissa ja käsistä riistäytyminen.
- Lievien tapausten diagnostiikka herkkää tasapainoilua yli- ja alimedikalisaation välillä.

MASENNUS JA AHDISTUS

- Masennus ja ahdistus voivat näkyä nuoressa hyvin monella eri tavalla. Kaikki eivät ole aikuisille tyypillisemmällä tavalla sängynpohjalle jääviä ja lamaantuneita.
- Ahdistus voi olla fysiologinen reaktio ahdistavaan sisäiseen vaatimusmaailmaan tai ulkopuolisen maailman reaalisiin uhkiin.
- Vaatimukset nuorille ovat todella kovat. Yhteiskunnan puolelta, mutta myös nuoresta itsestään kummuten – some ja rajaton vertaisarvionti ja mahdollisuudet. Tavallinen ei riitä.
- Itseohjautuvuuden pakko vs asteittain kehittyvät toiminnanohjaus ja kokonaisuudenhallintakyky. Rooleihin on kasvettava – kuten aikuisenakin.

MITEN PSYKKINEN PAHOINVOINTI NÄKYY?

A. Internalisoivat oireet

- Ahdistus, masennus, vetäytyminen, tunneongelmat,...

B. Externalisoivat oireet

- Aggressiivisuus, impulsiivisuus, uhmakkuus, hyperaktiivisuus,...

AUTISMIN KIRJON HÄIRIÖT

- [Autism and Convictions for Violent Crimes: Population-Based Cohort Study in Sweden - PubMed \(nih.gov\)](#)
- Stockholm County comprising 295,734 individuals followed up between 15 and 27 years of age. Of these, 5,739 individuals had a recorded autism diagnosis.
- “Among individuals with autism, male sex and psychiatric conditions were the strongest predictors of violent criminality, along with parental criminal and psychiatric history and socioeconomic characteristics. There was some evidence that a delayed diagnosis of autism was associated with a greater risk of violent crime.”

KÄYTÄNNÖN POHDINTOJA

MILLOIN JA MITEN TERVEYDENHUOLLON PITÄISI TOIMIA

1. Lapsen / nuoren arjessa ilmenee hankaluuksia ja toimintakyky laskee
  - Muut puuttumisen keinot ensisijaisia
2. Käytöksessä on vahvan poikkeavia tai vakavia piirteitä JA muut keinot eivät saa kehitystä oikeenomaan
  - Ohjataan perusterveydenhuoltoon, missä a) palautus, b) tutkimus ja hoito, c) jatkolähetete
3. Diagnoosin mukainen näyttöön perustuva hoito osana muuta tukea
  - Vasteen seuranta

KÄYTÄNNÖN POHDINTOJA

- Muistetaan epäillä, muttei jumiuduta epäilyksiin.
- Tutkitaan ennenkuin hutkitaan
- Seurataan hoidon tai muun intervention vastetta ennaltamääritetyn ajan ja ennaltamääritetyn muuttujan mukaan.
- Muutetaan hoitoa, mikäli tulos tai eteneminen ei ole riittävää.
- Nuoren tukijoukkojen asiallisella aktiivisuudella on merkitystä.

TERVEYDENHUOLLON AVITTAMINEN ?

- Nuoren viranomaisvastaisuus
  - Tukijoukkojen asenne ja käytös hoitotahoon liittyen?
  - Asiallisen nuorelta tulevan kritiikin huomioiminen ja hoitotahon itsekriittisyys?
- Asiallinen yhteistyö perheen kanssa
  - Tunteet ja vastatunteet
  - Rehellisyys ja avoimuus kipeistäkin asioista
- Puutteelliset resurssit
  - Poliittiset päätökset

RUUTUAJAN VAIKUTUS

- [Adverse physiological and psychological effects of screen time on children and adolescents: Literature review and case study - PubMed \(nih.gov\)](#)
- “Early and prolonged exposure to violent content is also linked to risk for antisocial behavior and decreased prosocial behavior.”
- “Psychoneurological effects: addictive screen time use decreases social coping and involves craving behavior which resembles substance dependence behavior.”
- “Brain structural changes related to cognitive control and emotional regulation are associated with digital media addictive behavior.”

NUKKUMINEN JA UNI

- [Chronotype-related differences in childhood and adolescent aggression and antisocial behavior--a review of the literature - PubMed \(nih.gov\)](#)
- [Relationship between chronotypes and aggression in adolescents: a cross-sectional study - PubMed \(nih.gov\)](#)

KIITOS

LÄHTEITÄ

- [Health determinants of adolescent criminalisation | Elsevier Enhanced Reader / Hughes et al 2020](#)
- [The health of adolescents in detention: a global scoping review - The Lancet Public Health / Borschmann et al. 2020](#)
- [Käytöshäiriöt \(lapset ja nuoret\) \(kaypahoito.fi\)](#)
- [Alaikäisten vankien ja muiden vakavilla rikoksilla oireilevien nuorten asema palvelujärjestelmässä \(julkari.fi\) /THL 2022](#)
- [Alaikäiset ja nuoret vangit \(rikosseuraamus.fi\) /RISE 2021](#)
- [Desensitization and Violent Video Games: Mechanisms and Evidence - PubMed \(nih.gov\)](#)

- [Identification and treatment of individuals with attention-deficit/hyperactivity disorder and substance use disorder: An expert consensus statement - PubMed \(nih.gov\)](#)
- [The comorbidity of conduct problems and depression in childhood and adolescence - PubMed \(nih.gov\)](#)
- [Emerging perspectives on adolescents and young adults with high-functioning autism spectrum disorders, violence, and criminal law - PubMed \(nih.gov\)](#)
- [Internalizing and externalizing behaviors and their association with the treatment of adolescents with substance use disorder - PMC \(nih.gov\)](#)

- The comorbidity of conduct problems and depression in childhood and adolescence - PubMed (nih.gov).
- Comorbidity between depression and antisocial behaviour in middle adolescence: the role of perceived social support - PubMed (nih.gov)